

8 Produktionsmedel inom jordbruket

I kapitel 8 redovisas uppgifter om jordbrukarnas inköp av traktorer och andra maskiner och redskap. Vidare redovisas uppgifter om Jordbruksverkets förprovning av byggnader. Dessutom redovisas statistik rörande försäljningen till jordbruket av bekämpningsmedel och handelsgödsel samt produktion av jordbrukets fodermedel. Statistik över bekämpningsmedel och handelsgödsel i jordbruket redovisas också i kapitel 12.

Sammanfattning

Traktorer

Totalt levererades 4 000 traktorer till det svenska jordbruket under år 2000, vilket var oförändrat antal sedan 1999. Det genomsnittliga effektuttaget uppgick till 76,6 kilowatt. Sedan 1990 har det genomsnittliga effektuttaget på inköpta traktorer ökat med runt 25 % (Tabell 8.1).

Värdet av jordbrukets inköp av traktorer uppgick till 1 673 milj. kr. I fasta priser har värdet av traktorinköpen ökat med knappt 40 % sedan 1995 (Tabell 8.2).

Övriga maskiner och redskap

Inköp av andra maskiner och redskap än traktorer uppgick till 2 350 milj. kr under 2000. Dominerande var redskap för skörd och tröskning som uppgick till 640 milj. kr. eller 27 % av jordbrukets totala inköp av maskiner och redskap exklusive traktorer. I fasta priser har jordbrukets inköp av övriga maskiner och redskap ökat med 11 % sedan 1995 (Tabell 8.2).

Förprovning av byggnader

Under 2000 förprovades flest byggnader i Västra Götalands län följt av Kalmar län och Jönköpings län. Förprovningarna avser vanligtvis byggnader för mjölkproduktion (Tabell 8.3).

Utsäde

Officiell statistik saknas beträffande utsädesmängder. Statens utsädeskontrolls uppgifter om certifierade utsädesmängder kan dock ses som en uppskattning av den totala försäljningen av utsäde.

Av tabell 8.4 framgår att det totalt certifierades ca 193 800 ton utsäde av fröburna växtslag och ca 29 100 ton potatis under 1999/2000. Under samma period importerades närmare 5 000 ton fröburna växtslag som införts från annat land inom EES-området. Vad gäller utsädespotatis finns inget krav på införselansmälan vid import från annat EES-land. Därmed finns heller inga tillförlitliga uppgifter om kvantiteten importerat potatisutsäde

Bekämpningsmedel

Tabell 8.5 visar försäljningen av bekämpningsmedel under perioden 1992–2000. Som synes dominerar försäljningen av ogräsmedel, såväl volymmässigt som värdemässigt. För samtliga slag av bekämpningsmedel gäller att kvantiteterna varierar mellan enskilda år under perioden. Den statliga prisregleringsavgift som infördes 1986 på jordbrukskemikalier avskaffades i december 1992.

Förekomsten av olika slags preparat inom varje grupp av bekämpningsmedel och tillkomsten av nya medel på marknaden gör det svårt att tolka kvantitetsuppgifterna. Övergång till

mer verksamma substanser och/eller ändrade koncentrationer kan medföra att en förbättrad effekt erhålls utan att detta avspeglar sig i kvantitetssiffrorna.

Uppgifterna om värde i **tabell 8.5** baseras på Jordbruksverkets sammanställning av prisuppgifter från återförsäljare. Då mängduppgiften avser försäljning till återförsäljare utgör försäljarnas lagerhållning en osäkerhetskälla.

Uppgifter gällande trädgårdsodlingen saknas för senare år. Fr.o.m. 1997 gör Jordbruksverket även beräkningar för trädgårdsnäringen. Tidigare uppgifter från Lantbrukets utredningsinstitut visade en användning i den kommersiella trädgårdssektorn som motsvarade ca 5 % av användningen inom jordbruket. Enligt Jordbruksverkets beräkningar för 1998, uppgick användningen inom trädgårdsnäringen till knappt 4 % av användningen inom jordbruket. År 1998 såldes till trädgårdsnäringen 59 ton växtskyddsmedel till ett värde av 32,3 milj. kr.

Handelsgödsel

Tabell 8.6 visar den totala försäljningen av handelsgödsel samt i vilka former som kväve, fosfor och kalium sålts. Observera att redovisningen avser vikten av den sålda varan och inte respektive näringsämne. Enkla kvävegödselmedel kan t.ex. innehålla mellan 15 och 46 % kväve.

Av tabellen framgår att användningen av enkla handelsgödselmedel totalt är betydligt större än användningen av sammansatta medel. Bland de rena kvävegödselmedlen utgörs 46 % av kalksalpeter N 15,5 (15,5 % kväve), 33 % av kalkkammonsalpeter/Axan (27–28 % kväve) samt 15 % av ammoniumnitrat N 34 (34 % kväve). Bland de sammansatta gödselmedlen är NP 26-4 (26 % kväve, 4 % fosfor) dominerande i gruppen NP-medlen, medan PK 11-21, NK 20-15 samt NPK 20-4-8 är dominerande i övriga grupper.

Statistiken visar en tendens till minskad försäljning av gödselmedel under senare år som dock kan vara tillfällig. Nedgången 1999 torde delvis kunna förklaras av minskad höstsådd

och att EU:s krav på outnyttjad areal höjts.

Fodermedel

Ungefär hälften av fodertillgången, uttryckt i energiinnehåll, utgörs av kraftfoder.

Förbrukningen av kraftfoder i Sverige har ökat kraftigt sedan 1960-talet. Orsak till ökningen är främst en ökad intensitet i animalieproduktionen men även i viss mån en minskad grovfoderproduktion (**Tabell 8.7**).

Som framgår av **tabell 8.8** används drygt 50 % av den totala produktionen av foderblandningar (ca 2 400 tusen ton år 1999) till nötkreatur. Ca 24 % används till svin och 20 % till fjäderfä.

Av de använda råvarorna till foderblandningar för fjäderfä dominerar brödsäd – en skillnad från de övriga djurslagen – samt fodersäd.

Spannmål är den dominerande råvaran i blandningarna för svin.

Bland råvarorna till nötkreatursblandningarna dominerar sockerprodukter, raps och soja samt spannmål.

Vid tolkningen av uppgifterna i tabell 8.7 bör beaktas att användningen av köpfoderblandningar påverkas av den aktuella tillgången på fodersäd och för nötkreatur också av grovfodertillgången.

Om statistiken

Maskiner och redskap

Jordbruksverket genomför varje år sedan 1979 en undersökning om försäljningen av lantbruksmaskiner och -redskap. Fram till och med den undersökning som avsåg 1991 var dessa undersökningar totalundersökningar. Därefter har totalundersökningar genomförts intermitent. Den senast genomförda totalundersökningen avsåg 1997 medan undersökningar fram t.o.m. 2000 varit urvalsundersökningar.

Undersökningen grundas på angivna katalogpriser, vilket medför att hänsyn ej kunnat tas till eventuella rabatter. Mervärdesskatt ingår inte i tabelluppgifterna.

Förprovning av byggnader

Djurstallar får inte uppföras, byggas till eller byggas om utan att byggnaden från början har godkänts från djurskydds- och djurhälsosynpunkt. Detsamma gäller när ett stall eller en anläggning ändras på ett sätt som är av väsentlig betydelse från djurskydds- eller djurhälsosynpunkt, eller när en byggnad som förut använts på något annat sätt börjar utnyttjas som djurstall. Kraven på förprovning och besiktning av djurstallar finns i djurskyddsförordningen.

Länsstyrelsen förprovar djurstallet med hjälp av ritningar eller dylikt, och besiktigar stallet när det är färdigbyggt för att kontrollera att granskningsunderlaget har följts vid byggandet.

Stallar som totalt innehåller färre än 10 hästar, 10 vuxna nötkreatur, 20 ungnöt, 10 vuxna svin, 50 slaktsvin, 20 vuxna får eller getter, 500 fjäderfän, 20 råvar eller 50 minkar behöver inte förprovvas.

Statistik rörande förprovning av byggnader sammanställs fortlöpande av jordbruksverket.

Utsäde

Officiell statistik om använda utsädesmängder etc. saknas i stort sett. Däremot kan försäljningen av utsäde uppskattas genom statistik över certifierade kvantiteter från den officiella utsädeskontrollen. För denna gäller följande:

Utsäde av lantbruksväxter måste vara certifierat för att få släppas ut på marknaden. För köksväxtutsäde gäller krav på certifiering eller märkning som godkänt standardutsäde. Utsäde som har certifierats i annat land inom EES-området får importeras och säljas i Sverige utan krav på ny certifiering.

Certifiering av utsäde utförs av Statens utsädeskontroll. Certifiering av fröburna växtslag får också utföras av fristående juridisk person som har förklarats behörig av Jordbruksverket.

Beslut om certifiering grundas på kontroll av generationssamband, officiell fältbesiktning, officiell provtagning, analys av frövaru- respektive knölkvalitet samt kontroll av sort-

renhet och sortäkthet.

Certifiering innebär att utsädet godkänns för olika typer av användningar, t.ex. som förädlarsutsäde, stamutsäde, certifikatutsäde och basutsäde.

Statistik rörande utsädescertifieringen sammanställs av Statens utsädeskontroll.

Fodermedel

I Jordbruksverkets foderstatistik redovisas tillverkade och importerade kvantiteter av foder för olika djurslag. Uppdelning sker på råvaru-användning, dvs. vilka råvaror som används i tillverkningen. I statistiken ingår inte foder som tillverkas på gårdsnivå eller importeras för eget bruk.

En liten del av foderbehovet täcks av importerade varor. Importen utgörs främst av proteinrika fodermedel som ingår i foderblandningar.

Fodermedlen kan indelas i grovfoder (hö, grönfoder m.m.) och kraftfoder (spannmål, proteinfodermedel m.m.). En annan indelingsgrund är efter fodermedlets ursprung; vegetabiliska och animaliska (fiskmjöl, köttmjöl m.m.). Dessutom används mindre mängder av mineralfodermedel och vitaminfodermedel.

Ungefär hälften av fodertillgången, uttryckt i energiinnehåll, utgörs av kraftfoder.

Annan publicering

Uppgifter om *traktorer och skördetröskor* i jordbruket har redovisats intermittent av Jordbruksverket och SCB i Statistiska meddelanden, senast JO 30 SM 0001

Jordbrukarnas *investeringar i maskiner och redskap* år 2000 har publicerats på Jordbruksverkets webbplats www.sjv.se under rubriken Statistik och fakta.

Uppgifter om *förprovningar av jordbrukets byggnader* redovisas varje år i Jordbruksverkets verksamhetsstatistik.

Uppgifter om *certifierat utsäde* publiceras i Meddelanden från Statens utsädeskontroll (tidigare Statens centrala frökontrollanstalt).

Uppgifter om *bekämpningsmedel i jordbruket* publiceras varje år av SCB i Statistiska meddelanden, senast MI 31 SM 0101 och 0102. Publikationerna för senare är tillgängliga på Internet och kan nås via SCB:s eller Kemikalieinspektionens webbplats (www.scb.se eller www.kemikalieinspektionen.se).

Statistik över *förbrukningen av handelsgödsel i jordbruket* har publicerats på Jordbruksverkets webbplats www.sjv.se under rubriken Statistik och fakta.

Foderstatistik för 1999 har publicerats på Jordbruksverkets webbplats www.sjv.se under rubriken Djur och veterinärfrågor.

Tabell 8.1
Antal levererade traktorer 1990–2000
Number of delivered tractors

År	Antal levererade traktorer	Genomsnittlig effekt på kraftuttaget. Kilowatt
2000	4 000	76,6
1999	4 000	81,4
1998	3 600	69,1
1997	3 839	72,3
1996	3 600	74,1
1995	2 900	69,0
1994	2 512	64,5
1993	1 550	62,3
1992	2 000	59,8
1991	2 722	60,1
1990	3 988	60,7

Källa: Jordbruksverket.

Tabell 8.2
Jordbrukets inköp av maskiner och redskap åren 1995–2000, milj. kr
Purchases of machinery and implements by the agricultural sector

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
<i>Löpande priser</i>						
Traktorer och jeepar						
Egentliga traktorer	1 079	1 395	1 515	1 448	1 764	1 673
Övriga tillhörande gruppen traktorer	3	3	4	2	3	21
Jordbearbningsredskap	152	173	220	194	182	224
Redskap för sådd, spridning m.m.	184	214	259	238	238	234
Redskap för skörd och tröskning	433	520	655	689	706	640
Vagnar	41	65	78	78	92	94
Torkar, kvarnar, silor m.m.	119	126	157	174	200	206
Potatis och rotfruktsredskap	100	140	69	57	82	77
Transportredskap och lastapparater ¹	170	169	203	236	282	292
Utrustning för mjölkning och mjölkhantering	110	90	98	107	118	164
Stallutrustningar	342	329	237	301	291	309
Bevattningsutrustningar	28	34	25	25	25	14
Diverse	56	48	52	57	78	75
Summa	2 817	3 303	3 572	3 606	4 061	4 023
<i>2000 års priser</i>						
Traktorer	1 198	1 535	1 645	1 554	1 881	1 673
Övriga maskiner och redskap	2 117	2 284	2 443	2 537	2 684	2 350
Summa ²	3 315	3 819	4 088	4 091	4 565	4 023

1) Exklusive vagnar.

2) Inklusive skattning med ledning av undersökning 1976.

Källa: Jordbruksverket.

Tabell 8.3
Antalet förprovade djurstallar under 2000
Number of pre-tested buildings for livestock

Område	Mjölkor	Di- kor	Övriga nöt	Suggor	Slakt- svin	Övriga svin	Övriga djur ¹
<i>Län</i>							
Stockholms	7	2	6	1	–	–	20
Uppsala	8	1	18	–	–	3	9
Södermanlands	7	7	20	2	1	2	19
Östergötlands	32	23	57	5	2	–	22
Jönköpings	62	48	111	1	–	2	10
Kronobergs	13	29	29	–	–	–	6
Kalmar	65	17	49	5	6	1	32
Gotlands	23	19	34	7	4	–	12
Blekinge	4	13	–	2	–	1	5
Skåne	20	18	47	16	12	4	35
Hallands	39	12	41	11	7	7	18
Västra Götalands	75	19	103	19	9	15	34
Värmlands	10	5	13	1	4	1	9
Örebro	13	4	6	2	1	–	8
Västmanlands	8	6	15	–	1	–	14
Dalarnas	9	2	8	–	1	–	11
Gävleborgs	3	4	12	–	–	–	7
Västernorrlands	7	5	1	1	2	–	4
Jämtlands	17	6	14	1	–	–	17
Västerbottens	29	–	18	4	4	1	4
Norrbottnens	15	–	4	–	–	–	5
<i>Hela riket</i>							
2000	466	240	606	78	54	37	301
1999	518	205	536	49	50	16	191
1998	754	163	552	130	82	36	192
1997	446	143	449	177	173	72	214
1996	319	129	291	216	80	39	165
1994/95	926	107	224	240	116	43	87

1) Hästar, får/getter, fjäderfä och pälsdjur.

Källa: Jordbruksverket.

Tabell 8.4
Total kvantitet certifierat utsäde 1998/99 och
1999/2000, ton

Total quantity of state certified seed

Utsädesslag	Certifierat i Sverige		Importerat certifierat utsäde	
	1998/99	1999/00	1998/99	1999/00
Stråsäd				
Höststråsäd	53 404	66 289	942	749
Vårstråsäd	122 030	112 946	7 118	630
Foderväxter				
Baljväxter	6 704	7 969	2 830	1 210
Gräs	3 060	4 573	2 013	1 938
Övr. foderväxter	4	7	31	14
Betor	253	414	296	282
Olje- och fiberväxter	1 174	1 579	898	145
Köksväxter	7	1	–	–
<i>S:a fröburna växtslag</i>	186 636	193 778	14 128	4 968
Potatis	33 455	29 078	.. ¹	–

1) Tillförlitliga uppgifter om import av utsädespotatis saknas.

Källa: Statens utsädeskontroll.

Tabell 8.5**Total försäljning av bekämpningsmedel till jordbruket 1992–2000.****Kvantitet verksam substans och värde***Total sale of pesticides to agriculture. Quantities of active substance and value*

Bekämpningsmedel	Totalt	därav			
		insekts- medel	svamp- medel ¹	betnings- medel ²	ogräs- medel ³
<i>Kvantitet verksam substans, ton</i>					
2000	1 652	17	186	52	1 364
1999	1 698	57	260	63	1 285
1998	1 629	27	226	74	1 302
1997	1 609	15	187	75	1 332
1996	1 529	13	175	78	1 263
1995	1 224	17	133	67	1 007
1994	1 961	40	280	90	1 551
1993	1 464	15	242	76	1 131
1992	1 512	29	426	90	967
<i>Värde, milj. kr</i>					
2000 ⁴	–	–	–	–	–
1999 ⁵	–	–	–	–	–
1998	735,4	46,4	155,8	84,6	448,6
1997	720,9	38,7	123,0	72,5	485,8
1996	682,7	40,3	120,2	69,2	452,2
1995	589,1	32,1	85,5	54,5	416,4
1994	752,7	90,6	84,6	64,5	512,9
1993	562,2	45,9	62,8	57,7	395,3
1992	619,1	78,6	89,9	64,1	386,5

1) Inklusive micronäringsämnen och baljväxtbakterier.

2) Förbrukning huvudsakligen inom utsädesbranschen.

3) Inklusive medel för tillväxtreglering.

4) Genomförd undersökning ännu ej publicerad.

5) Ingen undersökning gjordes.

Källa: Kemikalieinspektionen och Jordbruksverket.

Tabell 8.6
Förbrukning av handelsgödsel inom jord- och trädgårdsbruk
1995/96–1999/2000, milj. kg

Use of commercial fertilizers in agriculture and horticulture

	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/2000
<i>Enkla gödselmedel</i>					
Kvävegödsel	555,9	599,0	607,3	498,4	571,0
Fosforgödsel	4,2	4,1	4,1	2,9	2,5
Kaliumgödsel	8,0	8,1	8,4	7,8	8,6
Svavelgödsel	–	0,4	0,5	0,5	0,8
<i>Sammansatta gödselmedel</i>					
NP-gödsel	56,4	63,7	56,7	57,0	45,2
PK-gödsel	62,6	60,4	59,5	38,2	39,1
NK-gödsel	13,0	12,4	10,7	9,3	11,9
NPK-gödsel	266,6	280,1	288,8	267,6	274,9
Totalt	966,7	1 028,2	1 036,0	881,8	954,0

Källa: Jordbruksverket.

Tabell 8.7
Produktion av foderblandningar för alla djurslag samt råvaror
ingående i dessa blandningar 1995–1999, 1 000 ton

Production of feeding stuff for all kinds of animals and raw materials
incl. in these mixtures

Råvara	1995	1996	1997	1998	1999
Havre, korn	460	432	308	288	268
Råg, vete	394	406	436	422	523
Annan spannmål	115	131	180	193	116
Kvarnprodukter	189	196	175	167	170
Kokos	38	28	16	7	5
Raps, rybs, senap	239	265	291	278	293
Soja	307	335	276	332	352
Ärter, åkerbönor, lupiner	6	18	43	50	66
Andra vegetabiliska proteinfoder	109	111	132	119	120
Köttfodermjöl	25	27	25	25	26
Fiskmjöl	11	14	18	10	10
Fetter	56	53	52	54	55
Andra animaliska proteinprodukter	7	10	6	6	8
Betmassa, melass	231	227	249	235	221
Mineralråvaror	71	76	76	76	74
Övriga råvaror	189	178	174	194	146
Summa	2 447	2 507	2 457	2 456	2 453

Källa: Jordbruksverket.

Tabell 8.8**Produktion av foderblandningar för olika djurslag samt råvaror ingående i dessa blandningar 1995–1999, 1 000 ton***Production of feeding stuff for different kinds of animals and raw materials included in these mixtures*

Råvara	1995	1996	1997	1998	1999
<i>Blandningar för fjäderfä</i>					
Havre, korn	111,9	97,1	68,1	53,3	40,5
Råg, vete	177,2	179,8	188,0	171,9	200,2
Annan spannmål	37,9	37,4	42,3	49,7	26,7
Kvarnprodukter	19,1	18,6	16,6	16,3	17,9
Raps, rybs, senap	17,1	22,8	28,8	25,6	26,4
Soja	79,5	85,6	83,6	90,1	85,9
Ärter, åkerbönor, lupiner	2,3	7,4	17,6	17,0	22,0
Andra vegetabiliska proteinfoder	3,5	6,3	9,2	6,5	2,3
Köttfodermjöl	7,8	7,7	7,4	6,9	10,3
Fiskmjöl	3,7	5,0	6,4	3,1	2,9
Andra animaliska proteinfoder	13,5	11,6	12,1	13,8	13,4
Mineralråvaror	28,8	29,6	30,9	31,9	28,7
Övriga råvaror	20,0	22,9	23,7	21,0	18,8
Summa	522,3	531,8	534,7	507,1	496,0
<i>Blandningar för svin</i>					
Havre, korn	189,6	184,6	140,6	122,4	102,0
Råg, vete	121,7	131,6	130,4	121,4	150,1
Annan spannmål	55,8	54,6	72,8	69,6	35,0
Kvarnprodukter	87,2	82,0	78,7	76,9	69,0
Raps, rybs, senap	60,7	73,5	79,7	66,0	55,2
Soja	69,5	73,0	52,5	60,6	56,4
Ärter, åkerbönor, lupiner	2,9	8,9	22,7	29,0	32,8
Andra vegetabiliska proteinfoder	12,7	9,8	14,2	8,8	8,3
Köttfodermjöl	14,6	13,2	12,9	11,8	9,2
Fiskmjöl	6,8	8,4	9,9	6,1	6,4
Andra animaliska proteinfoder	10,1	8,5	8,4	7,9	6,2
Mineralråvaror	21,0	24,4	22,4	22,5	19,9
Övriga råvaror	38,0	31,2	35,3	35,0	28,0
Summa	690,6	703,7	680,5	638,2	578,5
<i>Blandningar för nötkreatur</i>					
Havre, korn	148,0	137,8	89,6	102,0	115,6
Råg, vete	83,9	79,1	97,5	111,1	155,5
Annan spannmål	16,5	32,5	59,3	67,8	48,6
Kvarnprodukter	75,6	84,5	70,1	62,1	71,0
Kokos	37,7	28,2	15,5	7,1	4,6
Raps, rybs, senap	160,5	168,2	181,1	185,4	208,7
Soja	156,8	175,4	138,1	177,5	202,9
Ärter, åkerbönor, lupiner	0,6	1,4	2,8	4,2	10,6
Andra vegetabiliska proteinfoder	92,9	94,6	107,9	102,8	108,7
Köttfodermjöl, fiskmjöl	–	–	–	–	–
Fetter	30,6	30,5	28,9	29,9	33,4
Andra animaliska proteinfoder	6,5	5,7	5,3	5,5	7,4
Betmassa, melass	215,5	209,6	228,5	212,1	202,1
Mineralråvaror	20,0	20,7	21,0	19,8	23,8
Övriga råvaror	130,1	120,6	109,3	113,8	95,7
Summa	1 175,2	1 188,8	1 154,9	1 201,1	1 288,6
<i>Blandningar för häst m.fl.</i>	58,4	83,0	86,7	109,8	90,1

Källa: Jordbruksverket.